

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಯಾಸ್ಮೀನ್ ಜವಳಿ

ಸಂಶೋಧನಾರ್ಥಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17239714>

ABSTRACT:

ಗಜಲ್ ಎಂಬುದು ಅರಬ್ಬಿ ಶಬ್ದ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಪ್ರೇಮಮೋಹ ಅನುರಾಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಎಂದು ಈ ಪದದ ಅರ್ಥ. ಗಜಲ್ ಅರಬ್ಬೀ ಶಬ್ದವಾದರೂ ಅದು ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಈ ಶಬ್ದ ಇರಾನ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾವಗೀತೆ/ಪ್ರೇಮಗೀತೆ/ಹಾಡು/ಪ್ರಗಾಢ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ. ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪದ ಅರಬ್ಬಿಯಾದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರದ ಮೂಲ ಮಾತ್ರ ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯೇ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇದು ಭಾರತದ ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂತು. ಹಾಗೆ ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂದು ಪಾರ್ಸಿಯ ಅನುಕರಣೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಭಾರತೀಯತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಸಿಕರ ಮನ ಗೆದ್ದು ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸದ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉರ್ದುವಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಮೋಡಿ ಮಾಡಿದವು. ಗಜಲ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಎರಡು ಮನಸ್ಸುಗಳು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಶವಾಗಿ ಒಂದಾಗುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿವೆ. ನಾಡಿನ ನುಡಿಯ ಮಿಡಿತಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ, ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಉದಯಿಸಿದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಂತಿವೆ. ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಶಾಂತರಸರ ಪ್ರಕಾರ “ಜಗತ್ತಿನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಜಲಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗಜಲ್ ಉರ್ದು ಕಾವ್ಯದ ಕೆನೆ; ಘನತೆ, ಗೌರವ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಪ್ರತೀಕ. ಗಜಲ್ ಪ್ರೇಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ರಸನಿಧಿ, ಬದುಕಿನ ರುಚಿ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ; ಆತ್ಮಾನಂದದ ತಂಬೆಳಕು.” ಗಜಲ್‌ಗಳು ಸಹೃದಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೇ ವಿರಹದ ನೋವಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸೆಳೆತದ ಕುರಿತು ಗಜಲ್ಕಾರರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಂತವರನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳು ದೊರೆತರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪದ್ಯ ಬಂಧದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರೇಮ ಒಂದೇ ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಡಂಬರಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಮಿಲಕವಾಗಿ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಸಮಾಜ ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

KEYWORDS:

ಗಜಲ್, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಪ್ರೇಮ, ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ.

ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಘಟ್ಟವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯು ಭಾವನೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮೂಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಹಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತಾರತೆಯನ್ನು ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸದ ಉತ್ತುಂಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉರ್ದುವಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಮೋಡಿ ಮಾಡಿದವು. ಗಜಲ್‌ಗಳು ಮೂಲಕ ಎರಡು ಮನಸ್ಸುಗಳು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಶವಾಗಿ ಒಂದಾಗುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿವೆ. ನಾಡಿನ ನುಡಿಯ ಮಿಡಿತಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ, ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಉದಯಿಸಿದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಂತಿವೆ. ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಡೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಶಾಂತರಸರ ಪ್ರಕಾರ “ಜಗತ್ತಿನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಜಲಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗಜಲ್ ಉರ್ದು ಕಾವ್ಯದ ಕೆನೆ; ಘನತೆ, ಗೌರವ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಪ್ರತೀಕ. ಗಜಲ್ ಪ್ರೇಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಞಿ, ರಸನಿಧಿ, ಬದುಕಿನ ರುಚಿ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ; ಆತ್ಮಾನಂದದ ತಂಬೆಳಕು.” ಗಜಲ್‌ಗಳು ಸಹೃದಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೇ ವಿರಹದ ನೋವಿನಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷನ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸೆಳೆತದ ಕುರಿತು ಗಜಲ್ಕಾರರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಂತವರನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳು ದೊರೆತರೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪದ್ಯ ಬಂಧದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರೇಮ ಒಂದೇ ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಡಂಬರಗಳ ಕುರಿತು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಸಮಾಜ ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

‘ನಿನ್ನೆ ಎನ್ನುವುದು ಇಂದಿನ ನೆನಪಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ

ನಾಳೆಯೆನ್ನುವುದು ಇಂದಿನ ಕನಸಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ

ಗಜಲಿನ ವಾಣಿಯಂತೆ

~ ಖೀಲ್ ಗಿಬ್ರಾನ್.

ಗಜಲ್ ಎಂಬುದು ಅರಬ್ಬಿ ಶಬ್ದ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವುದು,

ಪ್ರೇಮಮೋಹ ಅನುರಾಗಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಎಂದು ಈ ಪದದ ಅರ್ಥ. ಗಜಲ್ ಅರಬ್ಬೀ ಶಬ್ದವಾದರೂ ಅದು ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಈ ಶಬ್ದ ಇರಾನ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾವಗೀತೆ/ಪ್ರೇಮಗೀತೆ/ಹಾಡು/ಪ್ರಗಾಢ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ. ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪದ ಅರಬ್ಬಿಯಾದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರದ ಮೂಲ ಮಾತ್ರ ಪಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯೇ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇದು ಭಾರತದ ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂತು. ಹಾಗೆ ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂದು ಪಾರ್ಸಿಯ ಅನುಕರಣೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಭಾರತೀಯತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಸಿಕರ ಮನ ಗೆದ್ದು ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.

ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 23 ಭಿನ್ನ ಪದ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಪ್ರಕಾರ. ಅರಬ್ಬಿ ಕಸೀದದಿಂದ ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಪಾರ್ಸಿ ಕಸೀದದಿಂದ ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಖ್ಬರ್ ಅನ್ಸಾರಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕ 'ಗಜಲ್ ಕಿ ಸರಗುಜಷ್ಠ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಮೃದುವಾದ, ನಾಜೂಕಾದ, ಸೊಗಸಾದ, ಸುಂದರವಾದ, ಮಧುರವಾದ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮತ್ತು ಭವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಬಹುಶಃ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಇರಾನ್‌ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು.” ಇರಾನ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಚಾಮ' ಎಂಬ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರ ಇತ್ತು. ಅದು ಹಿಂದಿ ಗೀತದಂತೆ ಕಾವ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು, ಸಂಗೀತವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಚಾಮದಿಂದಲೇ ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟಿದೆ, ಅರಬ್ಬಿ ಕಸೀದದ ತಷಬೀಬದಿಂದ ಅಲ್ಲಾ ಎಂದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಕವಿಗಳಾದ ಡಾ. ವಜೀರ್ ಆಗಾ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ರಚನೆ:

ಮಿಸ್ರ: ಒಂದು ಚರಣ, ಶೇರ: ಎರಡು ಚರಣ ಲಯಬದ್ಧವಾದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವುಳ್ಳ ದ್ವಿಪದಿ.

ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಗಳಿವೆ:

1. **ಮತ್ಲಾ:** ಗಜಲ್‌ನ ಮೊದಲ ದ್ವಿಪದಿಗೆ ಮತ್ಲಾ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡು ಚರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಯಾ ಮತ್ತು ರದೀಫ್ ಇರಲೇಬೇಕು. ಇವೆರಡು ಪ್ರಾಸಗಳು. ಇವು ಒಂದರ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಬರುತ್ತವೆ.
2. **ಕಾಫಿಯಾ:** ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಾಸ. ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ, ಮತ್ಲಾದ ಎರಡೂ ಚರಣಗಳ ಮತ್ತು ಇನ್ನುಳಿದ ದ್ವಿಪದಿಗಳ ಎರಡನೆಯ

ಚರಣದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ (ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲ) ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಫಿಯಾ ಎನ್ನುವರು.

3. **ರದೀಫ್:** ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥಕೊಡುವ ಶಬ್ದಗಳ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳು ಇವು ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಕಾಫಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ರದೀಫ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರದೀಫ್ ಗಜಲ್‌ಗೆ ರಮ್ಯತೆಯನ್ನು, ಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಲಾಲಿತ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಸಂಗೀತಮಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಲಯದ ಚೆಲುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
4. **ಮಕ್ತಾ:** ಗಜಲ್‌ನ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಗೆ ಮಕ್ತಾ ಎನ್ನುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಬಳಸದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ:

“ಬಂದವರು ಒಂದು ದಿನ ಮರಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ
ಅರಿಯದಿದ್ದರೂ ದಾರಿ ಹೊರಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ
ಕರೆದು ತಂದವರು ಯಾರೋ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದವರು ಯಾರೋ
ಲೆಕ್ಕ ಮುಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಉರುಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ
ಕರುಳು, ಎದೆ, ಮನೆ, ಮಠ, ಎತ್ತರದ ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟಿದರು
ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿದೊಡನೆ ನುಸುಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ
ಚುಕ್ಕೆ, ಚಂದ್ರ, ಗಾಳಿ, ನೇಸರುಗಳ ಸ್ನೇಹ ಮುಗಿದಾಗ
ತೆರೆದು ತೀರೆ ಬಾನುಗಳ ಅಗಳು ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ
ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಗೊಂದಲ ಅಡಗಿ ತಕ್ಷಣವೇ 'ಅರಸ'
ಬಿಚ್ಚಿ ಕಾಯ ಜೀವದ ಸುರುಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ”

ಅಲ್ಲದೇ ರದೀಫ್ ಸಹಿತ ಗಜಲ್, ರದೀಫ್ ರಹಿತ ಗಜಲ್, ಆಜಾದ್ ಗಜಲ್, ಹುಸ್ನಾವುಮತ್ತಾ, ಸೆಹ್ ಗಜಲ್, ನಜರಿ ಗಜಲ್, ಮುಸಲ್ಲಿಲ್ ಗಜಲ್, ಆಂಟಿ ಗಜಲ್, ಜಿನಸಿ ಗಜಲ್, ರೈನ್ ಗಜಲ್, ರಾಜಕೀಯ ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಗಜಲ್‌ಗಳ ರಚನೆಗೆ ಇಂಥದ್ದೇ ವಸ್ತು ಎಂಬುವುದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗಜಲ್‌ಗಳು ಈ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಗಜಲ್ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣದ ಪ್ರತೀಕ. ಶಬ್ದವೇ ಪ್ರೇಮ. ಒಂದು ಸೀಮೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಖಾಸಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದಂತೆ ಆದರೆ ಇಷ್ಟೇ ಬಹು ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು, ಪ್ರೇಯಸಿ ಅಂದರೆ ಮಾಶುಕ್ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗದೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯಾಗಿ

ಮೈದಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಗಜಲ್ ಕೇವಲ ಒಂದು ರಕ್ತ ಮಾಂಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದವನ್ನು ಕುರುಹನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಪ್ರೇಮದ ಜೊತೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಓದುವವರನ್ನು ಶಾಶ್ವತ ಪ್ರೇಮದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಅವರ ಕಾವ್ಯವು ಮೆಚ್ಚುವಂತಹದ್ದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸತಿಪತಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ ಅಂದರೆ ದೇವರೇ ಗಂಡ, ಭಕ್ತನೇ ಹೆಂಡತಿ. ಆದರೆ ಸೂಫಿ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವರೇ ಪ್ರೇಯಸಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತನೇ ಪ್ರಿಯ. ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ದೈವಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕವಿ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದ ವಿಚಾರ, ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಕವಿ ನಮ್ಮನ್ನು ದೈವತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡ ಗಜಲ್‌ಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳು ಶಾಂತರಸರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ “ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಗಜಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನೂರಾರು ಭಂದಸ್ಸುಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಕನ್ನಡ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ನಾವು ಮಾತ್ರ ಗಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಂದಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಉರ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಜಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಲವು ಪರಂಪರೆ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ನೀಡುವ ಭಾಷೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೇಮಮಯ ಕಾವ್ಯ, ಸಂಗೀತಮಯ ಪ್ರೇಮ. ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಗೀತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಛಂದೋ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಉರ್ದುವಿನಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಕೋಮಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತರುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತೇನಲ್ಲ.” ಕನ್ನಡದ ವಚನಗಳನ್ನು ಉರ್ದುವಿಗೆ ತರುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಈ ಮಾತನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೊಸತನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು.

“ನೀವು ಬರುವಾಗ ಕೊಂಚ ನಿಮ್ಮ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಮೆಲ್ಲನಿಟ್ಟು ಬನ್ನಿ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
 ನನ್ನ ಫಾಸಿಗೊಂಡ ಪ್ರೇಮ ಜೀವ ಹಾಗೆ ಮಲಗಿದೆ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ,
 ನೀವು ಧ್ವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಮಾಡಿ ಕೇಳಬೇಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾದಶಾನಿದಾನೆ
 ಅವನು ಮುಗ್ಧ ಪ್ರೇಮಿ ನನ್ನಂತಹ ದಾಸಿಗಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಮರೆತು ಯುದ್ಧದಾನೆ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
 ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಕೆತ್ತಬೇಡಿ ಎಂದೋ ಅಚ್ಚಾಗಿದೆ ರಂಭಾ ಅನ್ನುವ ನನ್ನ ಹೆಸರು
 ನನ್ನ ದೊರೆ ಆ ದಿಲ್ ಕೊಟ್ಟು ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟಿದ್ದು, ಪ್ರೇಮಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
 ನೀವು ಬಂದಾಗ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಬೇಡಿ ನನಗಾಗಿ ಕಾವಲಿದ್ದ ಸೈನಿಕರ ಜೀವಗಳು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ
 ನನ್ನ ಮಡಿಯ ಹೂವು ಬಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಲ್ಲೇ ಮುಚ್ಚಿವೆ
 ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ

ನೀವು ಪ್ರೇಮಿಗಳಾಗಿ ಬಂದವರು ಯಾರು ಸಾಯಬೇಡಿ ಗುಮ್ಮಟದೊಳಗೆ, ನೀವು ಸತ್ತರೆ ನನ್ನ ದೊರೆ
ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಾನೇ ಮರಳಿ ಸತ್ತಂತೆ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
ನೀವು ನಿತ್ಯ ಬನ್ನಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಮೆಲ್ಲನಿಟ್ಟು, ಧ್ವನಿ ಮಾಡದೆ, ಕೆತ್ತದೆ, ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟದೆ, ಜೀವ ಬಲಿ ನೀಡದೆ,
ನಿಮ್ಮ ಗಿರಿರಾಜ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಾನೆ ಒಲವ ಗೋಲಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ”

ಅಲ್ಲಿ ಗಿರಿರಾಜ ಕನಕಗಿರಿ ಅವರ ಗಜಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯ
ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ.

‘ತನ್ನ ತಾನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತೆರೆದ ಇದೆ ಬಾಗಿಲು
ಭಿನ್ನ ಭಾವ ಮರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತೆರೆದ ಇದೆ ಬಾಗಿಲು’

ಶಾಂತರಸರು ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಮೊದಲು
ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮರಸ್ಯ ಬದುಕು ನಮ್ಮದಾಗಬೇಕು. ನಿಸರ್ಗವು
ಸಕಲವನ್ನು ಮಾನವನ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಮಾನವನು ಸಂಕೋಚ ಮತ್ತು
ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವಭಾವದವನಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮರೆತು ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತ
ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಮನಸು ಮೂರಾಬಟ್ಟೆ ಮಾಡಿ ಮುನಿದು ನಡೆದುಬಿಟ್ಟ ದೇವತೆ
ಈ ಹೃದಯವ ಹೂವಿನಿಂದಲೇ ಸಾಯ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟ ದೇವತೆ
ಎಂಥ ಅವಮಾನ, ಎಂಥ ಆರಾಧನೆ, ಬಗೆಹರಿಯದೀ ಬಂಧವ
ಮರವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಸಸಿಯಂತೆ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟ ದೇವತೆ’

ಮಾನವನ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಉಪಾಸನವಾಗಿ, ಉಪವಾಸವಾಗಿ
ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿಯೂ ಖುಷಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ವಿಷವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.
ಪ್ರೀತಿಯೂ ಅಮೃತವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರೀತಿಯೂ ಹಾಲಾಹಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.
ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಮನಸ್ಸು. ಇದನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಸುವುದರಿಂದ
ಸುಖ ಜೀವನ ಪಡೆಯಬಹುದೆಂದು ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ
ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

‘ನಿನಗಾಗಿ ಕಾಯುವುದೀ ಜೀವ
ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನೋಯುವುದೀ ಜೀವ
ನೂರು ನೋವುಗಳ ಮರೆತು
ಹೊಸ ಕನಸ ನೆನೆಯುವುದೀ ಜೀವ
ಸಾವಿವೆ ಸುಖವನರಸಿ ಸಂಸಾರ
ಗಾಣದಲಿ ತೇಯುವುದೀ ಜೀವ’

ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿಯವರ ಈ ಗಜಲ್ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಆನಂದ, ಉದ್ವೇಗ, ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಯುವಕ ಯುವತಿಯ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ಯುವತಿ ಯುವಕನ ಕುರಿತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಹಲವು ಬಗೆಯ ತುಮುಲಗಳನ್ನು ಗಜಲ್ಕಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ರಚಿಸಿರುವ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಪ್ರೇಮಗೀತೆಯಾಗಿ, ಭಾವಗೀತೆಯಾಗಿ, ಹಾಡು ಮತ್ತು ಪ್ರಗಾಥಗಳಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಇವರು ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸದೇ ತಮ್ಮದೇ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದ್ವಿಪದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗಜಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದ ಆಶಯಗಳಿವೆ. ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸಲಾರವೆಂಬ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಇವೆ. ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಹ್ವಾನಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾ ಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಒದಗಿ ಬಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಗಜಲ್‌ಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಗಜಲ್ಕಾರರ ಆಶಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಯುವ ಗಜಲ್ಕಾರರು ಹೊಸ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಸಾರ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗಜಲ್‌ಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದ ಬೆಳಕಿನ ಹೊಸ ಕಿರಣಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಶಾಂತರಸ, (2006), ಗರ್ಭುಲ್ ಮತ್ತು ಬಿಡಿ ದ್ವಿಪದಿ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
2. ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ, (2007), ಮೌನ, ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.
3. ಅಲ್ಲಾಗಿರಾಜ ಕನಕಗಿರಿ, (2013), ನೂರು ಗರ್ಭುಲ್, ಸಮೀರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕನಕಗಿರಿ.
4. ದಸ್ತಗಿರಿಸಾಬ್ ದಿನ್ನಿ, (2018), ಬಿಸಿಲು ಹೂ, ಜಿಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ರಾಯಚೂರು.
5. ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ, (2021), ಗಾಳಿಗೆ ಬಳುಕಿದ ಬೆಳಕು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.
6. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ ಎಚ್.ಎಸ್., (2022), ಮೈ ಔರ್ ಮೇರೆ ಲಮೈ, ಸಂಗಾತ ಪುಸ್ತಕ, ರಾಜೂರ (ಗದಗ).

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.